

Derfor er den svenske familiepolitikken et dårlig forbilde for andre land

Pressemeddelende
2018-08-08

Ettersom den svenske familiepolitikken på falske grunnlag er blitt markedsført som "flaggskipet i den svenske velferden" og ofte blir referert til som et forbilde i mange andre land, synes vi det er viktig å avsløre det sanne bildet også utenlands. Denne artikkelen oppsummerer de alvorlige problemene som vi har påtalt i åretall og nå også adresserer i vår uavhengige underskriftskampanje Power to Parents 2018. Den sikter til å sette familiepolitikk og valgfrihet på agendaen i det Svenske valget den 9. september.

Foto: Adam Dawson (FLICKR) LICENS: CC BY-SA

Mens Sveriges rykte som velferdsstat er blitt alvorlig svekket internasjonalt i de senere årene, har den svenske regjeringen klart å holde sin meste prestisjetunge sektor borte fra søkelyset - fram til nå. I protester over hele landet snakker barnehageansatte endelig ut om de stressende forholdene som både de og barna befinner seg i. Situasjonen har vært alarmerende i tiår, men er systematisk blitt fortiet og skjult av myndigheter og forskere.

I løpet av mai og juni ble det organisert demonstrasjoner over hele Sverige mot de anstrengte arbeidsforholdene i de statssubsidierte institusjonene for barneomsorg, der 93 prosent av barna i alderen 2-5 år og 48 prosent av alle ettåringer tilbringer dagene sine. Barnehageopprøret med sine 26.000 medlemmer, bestående av hovedsakelig barnehageansatte, hadde bygget opp et interesse for demonstrasjonene gjennom å rett før publisere 1.600 forferdelige hverdagsfortellinger fra sine medlemmer samlet under hashtag #pressatläge (#prekæartilstand). Disse fortellingene avslører helt urimelige arbeidsforhold med store barnegrupper og mangel på

Power to Parents 2018

personell, forhold som får ansatte til å gråte og spy på jobben, der de umulig kan møte barnas grunnleggende behov og der de til og med har glemte igjen barna ute på tur.

Det paradoksale er at de statlig lojale fagforeningene som samarbeider med Barnehageopprøret gir et helt annet bilde av det svenske barnehagesystemet når de uttaler sig i andre anledninger. Da benevner de det hele som "et internasjonalt forbilde". Og statsfinansierte førskoleprofessorer som støttet protestene og talte på manifestasjonene fortsetter også å benevne det hele som "flaggskipet i den svenske velferden" når de debatterer andre steder. Disse motstridende bildene illustrerer tydelig roten til problemet: et ensidig barneomsorgssystem som er basert på politiske interesser, og ikke på barnas eller de ansattes.

Systemet har sine røtter i det sosialistiske synet som mener at "en mal passer for alle", nemlig at alle barn burde plasseres i institusjonell barneomsorg så tidlig som mulig. Denne ideen ble introdusert på 1930-tallet av Alva Myrdal, en ledende medlem av det svenske Sosialdemokratiske partiet, og har suksessivt blitt implementert i den svenske familiepolitikken under partiets lange besittelse av makten (69 av de seneste 86 årene). I 1975 startet den sosialdemokratiske regjeringen en tiårig utbygging av de offentlige barnehagene, hvilket resulterte i en stor nedgang av barneomsorg i hjemmene og følgende også omsorg i familiedaghjem. I dag blir barnehagesystemet subsidiert med 70 milliarder SEK per år og arbeidende foreldre får ytterligere økonomiske fordeler, mens de foreldre som tar hånd om barna i hjemmet ikke får noen subsidier/bidrag og blir straffet av beskatnings- og pensjonsordningene. Disse sterke styremiddel har gjort at barnehage nærmest er blitt ett obligatorisk "valg" når det gjelder barneomsorg for barn fra de er i ett- og toårsalderen.

Selv om individuelle kritikere, rapporter og statistikk har påpekt problemet med dette systemet i åretall, så har de systematisk blitt fortiet og skjult av en uhellig allianse mellom regjering, myndigheter, forskere og fagforeninger. De har alle en ting felles: finansielle og/eller ideologiske koblinger til regjeringen.

Siden begynnelsen av 1990-tallet har Sverige opplevd en kraftig økning i psykisk uhelse blant ungdommer og unge voksne, noe som er uten sidestykke internasjonalt, ifølge Helsedirektoratet i Sverige. Denne økningen faller sammen med når de første store årskull fra institusjonell barneomsorg ble tenåringer. En myndighetstilknyttet forsker konstaterte at: "økningen begynte med barna født på midten av 70-tallet". Folkehelseinstituttet har imidlertid nektet å undersøke om svensk familiepolitikk kan være en av årsakene, til tross for at det i tiår ikke har klart finne noen annen årsak.

Parallelt har sykefraværet blant svenske kvinner økt i forhold til menn siden midten av 1980-tallet og har vært dobbelt så høyt siden 1999. Det er fastslått at økningen er en direkte konsekvens av kvinners økende deltakelse på arbeidsmarkedet. I dag er psykisk uhelse den vanligste sykefraværtsdiagnosen, og kvinner i alderen 30-39 år (den typiske alderen for mødre med små barn) er mest berørt.

Allerede i 2000 advarte Barneombudsmannen i Sverige (BO) at barnehagenes lave bemanningsnivåer førte til at barna ikke fikk tilstrekkelig omsorg og stimulering i sin utviklingen. Siden da har vi sett en forverring av gruppestørrelser og bemanningsnivåer, og barnehagepersonalet er sykere enn de fleste andre yrkesgrupper, men BO har sluttet å snakke om situasjonen.

I mellomtiden har det skjedd en enorm utvikling innen vitenskapelig forskning om hva barn trenger for å redusere risikoen for fremtidig psykisk uhelse. Funn innen f.eks. tilknytningsforskning, nevrobiologi og utviklingspsykologi indikerer at barn trenger mer tid og omsorg fra foreldrene sine enn det som er mulig innenfor de snevre rammene i svensk

Power to Parents 2018

familiepolitikk. Men foreldrene blir ikke informert om disse funnene av myndighetene, og den som prøver å gjøre det i offentlig debatt blir sterkt undertrykt av aktører knyttet til regjeringen.

I stedet holder de taler til hyllest for Sveriges ensidige barneomsorgsmodell både i Sverige og internasjonalt og benevner den som "verdensklasse" og oppfordrer andre nasjoner til å følge eksempelet. Dessverre synes de å ha vært ganske vellykkede i denne markedsføringen. Nylig konkluderte OECD med at dette systemet hadde muliggjort det høye nivået av kvinnelig sysselsetting, som i sin tur hadde bidratt til om lag 10-20 prosent av BNP per innbyggervest i Sverige (og de andre nordiske landene) de siste 40-50 årene. OECD-rapporten har imidlertid ikke tatt hensyn til kostnadene for systemet og dets negative helseeffekter.

Ettersom det blir alt vanskeligere å skjule disse kostnader, helsestatistikk og vitenskapelig forskning, og at mennesker inne i systemet endelig forteller om problemene, begynner historien om Sveriges selvutnevnte flaggskip i velferden å ligne den av det berømte svenske kongelige Vasa-skipet fra 1600-tallet. Et byggeprosjekt styrt av makthavernes forfengelig i stedet for ekspertkunnskap om stabilitet, og ble presset gjennom i engstelig taushet til en høy menneskelig pris. Den ensidige svenske barneomsorgsmodellen har beviselig tatt in vann i lang tid, og regjeringer som vurderer å kopiere den bør ikke følge i dess kjølevann. Systemet er dømt til å synke akkurat som Vasa-skipet gjorde, med mindre det blir omformet med en bred base av barneomsorgsalternativer som møter barns individuelle behov i henhold til moderne vitenskapelig kunnskap.

Susanne Nyman Furugård, journalist, forfatter av en bok (2010) og en årlig rapport (2014-2018) om Sveriges uholdbare familiepolitikk

Madeleine Lidman, grunnlegger og administrator av Hjemmeforeldrers Nettverk (etabl. 2001), forfatter av en kommende bok om barneomsorg basert på moderne vitenskapelig forskning